

1. Úvod do profesního poradenství

Dagmar Svobodová

Úvod do profesního poradenství

- 1.1 Profesní poradenství jako specifický typ pracovního poradenství
- 1.2 Profesní poradenství jako pomáhající poradenská práce s klientem
- 1.3 Paradigmata profesně poradenské práce s klientem

1.1 Profesionální poradenství jako specifický typ pracovního poradenství

Terénním charakterem je služba pracovního poradenství specifická a klientovi přináší přidanou hodnotu proti množství pracovních agentur, které na pracovním trhu působí.

Služba pracovního poradenství při dodržení terénního charakteru představuje svébytný a oprávněný prostředek na cestě k vyšší legální zaměstnanosti.

Vyšší legální zaměstnanost omezuje pracovní příležitosti na *černém* pracovním trhu.

Koncept profesního poradenství

- *Profesní poradenství* lze chápat jako specifický typ pracovního poradenství, které se zabývá hledáním pracovních příležitostí k uplatnění kvalifikací a kompetencí klientů podle aktuální situace na trhu práce.
- Do rámce profesního poradenství lze jako součást zařadit pojmy *personální činnosti* a *poradenské služby*.
- Pojem *personální činnosti* v profesním poradenství vymezuje aktivity směřující k poznávání osobního potenciálu a k rozvoji sociálních kompetencí klienta.
- Pojem *poradenské služby* v profesním poradenství vymezuje činnosti směřující k aktivnímu a samostatnému profesnímu rozhodování klienta při hledání a volbě optimálního pracovního uplatnění.
- Pojmy *personální činnosti* a *poradenské služby* lze chápat jako východisko k hledání optimálního uplatnění na trhu práce. Profesní poradenství se zabývá rozvojem schopností klienta rozhodovat se o povolání, hledat pracovní uplatnění a rozvíjet sociální kompetence v souladu s profesním očekáváním.
- Profesní poradenství označuje poradenské služby, jejichž cílem je vzdělávat klienty o *povolání, profesi a zaměstnání*.

1.2 Profesní poradenství jako pomáhající poradenská práce s klientem

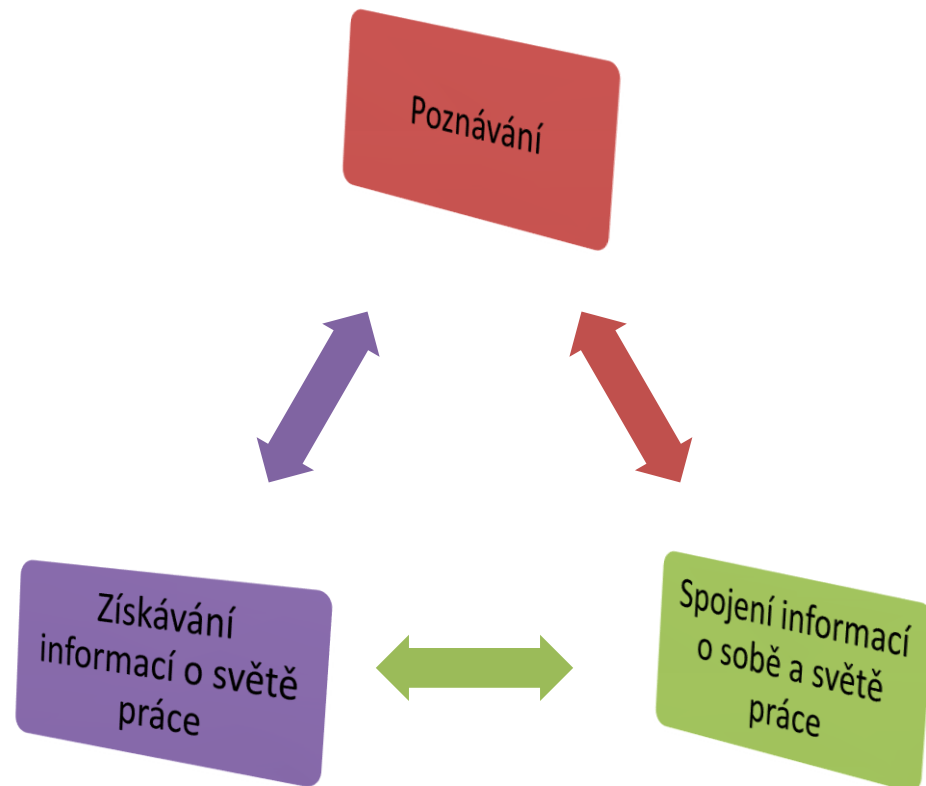
Pomáhající poradenská práce s klientem v profesním poradenství spočívá v jeho výchově k povolání, což je dlouhodobý proces usměrňování profesního vývoje, který probíhá v rámci všeobecné výchovy a vzdělávání.

Pomáhající poradenská práce spočívá v dlouhodobém formování profesní orientace klienta a při výběru povolání. Ukazuje klientovi, jak sbírat informace o sobě sama, světě práce a poznávat svůj osobnostní typ.

Jako odborná pomoc a činnost se vykonává ve sféře práce, zaměstnání a povolání. Pomáhající poradenská práce s klientem je aplikovaným interdisciplinárním oborem psychologie, sociologie, pedagogiky, andragogiky, řízení lidských zdrojů a mentorování.

Profesní orientace je sociálním vedením ve vzdělávání a volbě povolání.

Profesní poradenství je osobnější a osobnostně akceptované, uskutečňované poradenskými pracovníky a pomáhá klientovi řešit intra-personální překážky v uskutečňování volby povolání.

1.3 Paradigmata profesně poradenské práce s klientem

Hledání identity profesně poradenské práce lze vysvětlit pomocí tří konceptů *malých* paradigmat podle Payna (1991).

Otázkou ovšem zůstává, *zda se prosadí pouze jeden z malých konceptů profesně poradenské práce v původní podobě nebo zda lze obsah teoretických hranic profesně poradenské práce s klienty pochopit a identifikovat v trojím pojetí.*

Trojí pojetí profesně poradenské práce s klienty vychází ze tří různých poradenských přístupů, které se liší teoretickými východisky a praktickými aspekty. Jejich vymezení podle *malých* paradigmat je zajímavé sledovat s ohledem na budoucí vývoj profesně poradenské práce s klienty.

Malá paradigmata a trojí pojetí profesně poradenské práce s klienty mají charakter obecných teorií poradenské práce jako *praktické pomáhající činnosti.*

**Reflexivně
terapeutické
paradigma**

**Socialisticko
kolektivistické
paradigma**

**Individualisticko
reformistické
paradigma**

Reflexivně terapeutické paradigma

Reflexivně-terapeutické paradigma chápe profesně poradenskou práci s klienty jako empatickou práci. Zastánci uvedeného paradigmatu spatřují cíl profesně poradenské práce s klienty ve snaze zajistit jim psychosociální pohodu.

Prostředkem k tomu je podpora a usnadňování osobního a sociálního rozvoje a sebe-uskutečňování. Principiální důraz je kladen na komunikaci ve vztahu klient - poradenský pracovník. Vychází z toho, že vzájemná interakce mezi klientem a poradenským pracovníkem je tvůrčí proces, který ovlivňuje oba zúčastněné sociální aktéry.

Vzájemné ovlivňování je chápáno jako žádoucí a obohacující, protože sociální interakce s poradenským pracovníkem modifikuje vlastní myšlenky klientů a současně jim dává možnost ovlivňovat poradenského pracovníka. Vzájemným ovlivňováním se profesně poradenská práce uskutečňuje jako reflexivní proces. Prostřednictvím reflexe a komunikace mohou klienti získat kontrolu nad vlastními pocity a způsobem svého života.

Příkladem reflexivně terapeutického pojetí profesně poradenské práce s klienty je *Rogersovská humanistická koncepce*. Profesní výbava poradenského pracovníka se zde opírá o psychologické znalosti a empatii, protože důraz na komunikaci a vztah s klientem patří k základním premisám profesně poradenské práce.

Socialisticko kolektivistické paradigma

- *Socialisticko-kolektivistické paradigma* chápe profesně poradenskou práci s klienty jako jeden z nástrojů reformy společenského prostředí. Podporou společenské kooperace a solidarity lze klientům ovlivnit volbu povolání.
- Profesně poradenská práce s klienty se zaměřuje na *posilování* (empowerment) vědomí klientů, aby se autenticky podíleli na tvorbě a změnách poradenských institucí ve společnosti. V rámci uvedeného konceptu lze hovořit o elitách, které akumulují a obnovují společenskou moc a zdroje ve svůj prospěch.
- Profesně poradenská práce se snaží o formování společnosti na více rovnostářských principech. Aby se osobní a sociální rozvoj klienta mohl uskutečnit, musí dojít k významné společenské změně. Dochází tak k paradoxu, že klienti, kteří by měli mít největší užitek z profesně poradenské práce, jsou jejím působením ve skutečnosti omezováni.

Příkladem tohoto pojetí profesně poradenské práce jsou *marxistické* a *radikální koncepty*. Vzdělanostní výbava poradenského pracovníka v duchu této tradice se opírá znalosti z politologie, sociální filosofie a sociologie.

Individualisticko reformistické paradigma

- *Individualisticko-reformistické paradigma* chápe profesně poradenskou práci s klienty jako pracovně právní službu. Dané pojetí profesně poradenské práce chce vycházet vstříc individuálním potřebám klientů a usiluje o zlepšení systému poradenských služeb, jehož je součástí.

- V tomto pojetí jde o pomoc klientům prostřednictvím poskytování informací, kvalifikovanou profesně poradenskou práci a zpřístupnění zdrojů a mediací. Součástí daného pojetí profesně poradenské práce je snaha o změnu společnosti a jejich poradenských institucí, aby lépe odpovídaly potřebám klientů jako potenciálních uživatelů.

- Zdůrazňuje se podpora osobního a sociálního uskutečňování klientů prostřednictvím osobního růstu. Profesně poradenská práce s klienty se však zaměřuje jen na malé změny, které nevedou bezprostředně k větší sociální změně.

Za příklad uvedeného druhu profesně poradenské práce lze považovat úkolově orientovaný přístup poradenské práce s klienty. Teoretické zázemí poradenští pracovníci nacházejí ve vyvážené míře znalostí *psychologie, sociologie a pracovního práva*.